

STORTINGET

Representantforslag 130 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Lan Marie Nguyen Berg

Dokument 8:130 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Lan Marie Nguyen Berg om å gjøre energisparing tilgjengelig for alle

Til Stortinget

Bakgrunn

Den beste og mest miljøvennlige energiproduksjonen er mer effektiv bruk av energien man allerede har. Men dagens støtteordninger for energisparing er i stor grad forbeholdt de med høy inntekt. Forslagsstillerne mener dette er grunnleggende usosialt ettersom energisparing vil få størst betydning for dem som i dag sliter med å betale høye strømregninger som følge av trekkfulle og energikrevende boliger. Det er et paradoks at vanlige folk enten må ha mye penger og/eller høy grad av teknisk kompetanse for å kunne spare strøm. Forslagsstillerne mener at en nasjonal storsatsing som gjør energisparing tilgjengelig for alle, er et eksempel på hvordan miljøpolitikken må legges om sånn at alle uavhengig av inntekt kan leve miljøvennlig og ta del i det grønne skiftet.

Ambisjonsnivået for energisparing må opp

Norske husholdninger bruker 48 TWh energi i året, som tilsvarer over en tredjedel av det samlede elektrisitetsforbruket i Norge. I tillegg kommer næringsbygg som bruker 36 TWh. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) anslår potensialet for lønnsom energieffektivisering i norske bygninger til opp mot 13 TWh. Potensialet fordeler seg med ca. 3 TWh i eneboliger og små-

hus, opp mot 1 TWh i blokker og 9 TWh i næringsbygg. Det tilsvarer rundt 10 prosent av Norges totale strømforbruk, eller nesten all strømmen som i dag produseres fra de ca. 1 200 vindmøllene i Norge.

Forslagsstillerne mener at det nasjonale målet for energieffektivisering bør være å spare 13 TWh i bygg innen 2030 og halvere energiforbruket i bygg innen 2050. Det vil spare norsk natur for unødvendig kraftutbygging, kutte klimagassutslipp og skape mange nye arbeidsplasser.

Ifølge en rapport fra Thema Consulting vil 13 TWh energieffektivisering og energiproduksjon i bygg innen 2030 kunne utløse inntil 45 000 nye årsverk, mens Nelfo, Elektroforeningen og Zero viser til at å gjennomføre energieffektivisering i bygg tilsvarende 10 TWh fram til 2030 kan utløse samfunnsøkonomiske gevinster på 80–90 mrd. norske kroner.

Terskelen må senkes, og støtteordningene må gjøres kjent blant folk flest

Regjeringen har varslet at de skal utarbeide en plan for redusert energibruk og økt strømproduksjon i bygg. Planen skal presenteres i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.

Forslagsstillerne viser til at Stortinget allerede i 2017 vedtok at regjeringen skulle komme med en plan for hvordan man skal nå et mål på 10 TWh energisparing i norske bygg innen 2030. Dette ble ikke fulgt opp. I stedet har virkemidlene blitt redusert siden 2017, og gang på gang kommer det fram at Enova ikke klarer å bruke selv de begrensede beløpene de har satt av til energisparing for folk flest.

Til sammenlikning brukte den danske staten 915 mill. kroner på støtte til energieffektivisering i danske hjem i 2021, mer enn det tredobbelte av det Enova had-

de til norske husholdninger. Målet var å effektivt redusere energiforbruket i eksisterende bygg som en del av de danske klimamålene. Mens norske støtteordninger er lite kjent og lite brukt, blir de danske støtteordningene revet bort. I 2020 var de danske midlene brukt opp i løpet av fire dager.

Ifølge Klimabarometeret for 2021 kjenner kun 14 prosent av forbrukerne til Enovas støtteordninger. Dette er et historisk lavt tall, og en nedgang på 10 prosent fra 2015. Forslagsstillerne mener at terskelen for husholdningene for å søke støtte er for høy, og at ordningene i liten grad treffer dem med dårlig råd. I dag er ikke energieffektivisering et mål i avtalen mellom Enova og Klima- og miljødepartementet. Mandatet for energieffektivisering i husholdningene er dermed svekket, og Enova har vist at de ikke klarer å tilby ordninger som treffer vanlige folk. Videre gjør Enovas fokus på ny teknologi at mange husholdninger ikke får støtte til tiltak med velprøvd teknologi og populære løsninger som kunne gitt et langt større volum på energisparingen.

Forslagsstillerne mener det er behov for en full gjennomgang og styrking av støtteordningene, og at en utvidelse av ordningene også må omfatte tiltak med velprøvd og kjent teknologi.

Som del av dette bør tilskuddene rettet mot husholdningene snarest flyttes til Husbanken, slik regjeringen har gått inn for å vurdere, og kombineres med muligheten for lån til tiltak som ikke fullt ut kan finansieres gjennom tilskudd og egne midler. Ved å samle ordningene i Husbanken kan vanlige folk få tilbud om en mer helhetlig og tilgjengelig pakke med rådgivning, tilskudd og gunstige lån.

Gratis og oppsøkende energirådgivning

Måltrettet og enkel tilgang på informasjon og hjelp til forbrukerne er en nøkkel for at flere skal komme i gang med energisparing. Både byggebransjen, boligsektorene, kommunene og Husbanken kan være viktige kilder til informasjon og veiledning.

Forslagsstillerne mener at Husbanken bør ha det overordnede ansvaret for å gi informasjon, råd og hjelp til forbrukerne om energisparing, for eksempel gjennom en egen nettside. Husbanken bør også i samarbeid med kommunene tilby gratis energirådgivere som tar direkte kontakt med huseiere, borettslag og sameier med tilbud om skreddersydde energisparepakker. En slik pakke bør inkludere:

- kartlegging av energibruken og potensial for energisparing
- råd om hvilke tiltak som bør gjennomføres, og hva det vil koste
- råd om mulighetene for egenproduksjon, som solcelleanlegg

- råd om hvor mye man kan få i støtte og lån fra Husbanken
- råd om bruk av sertifiserte håndverkstjenester som har kompetanse på energieffektivisering

Nordmenn bruker nær 100 mrd. kroner i året på å pusse opp hus og hytter. Tusenvis av boliger blir bygget om, utvidet eller rehabilitert, men uten at energisparing blir vurdert. Dette er en tapt mulighet til å kombinere oppussing og vedlikehold med energitiltak. Forslagsstillerne mener at en ordning med gratis og oppsøkende energirådgivere, for eksempel etter modell av Oljefrihjelpen i Oslo kommune, vil gi folk den hjelpen de trenger til å vurdere energisparing sammen med andre planlagte tiltak.

Støtteordningene må utvides og gis en sosial profil

Energisparing kan bidra til økt engasjement for grønn omstilling hos vanlige strømforbrukere. Forslagsstillerne viser til at mange nå ønsker å redusere energiforbruket sitt som følge av de høye strømprisene og samtidig gjøre boligen mer miljøvennlig. Det krever imidlertid at man får på plass langt kraftigere virkemidler enn en har i dag.

Enova gir i dag maksimal støtte på mellom 100 000 og 150 000 kroner til oppgradering av boligen. En oppgradering med skifte av vinduer, kledning, isolasjon m.m. koster som regel fra 1 mill. kroner og oppover. Dette er en betydelig kostnad både for dem med vanlige inntekter og ikke minst for dem med lave inntekter. I tillegg blir støtten utbetalt etterskuddsvis, noe som skaper usikkerhet for dem som sliter med finansieringen.

Forslagsstillerne mener at satsene må skrus betydelig opp både for små og store energisparetiltak dersom støtten skal være tilgjengelig for folk flest, og bør utgjøre inntil 50 prosent av kostnaden for energitiltak i eneboliger, småhus, borettslag og sameier. Det bør som en konsekvens av dette settes en maksgrænse for støtte som er betydelig høyere enn i dag.

For å sikre at alle har mulighet til å gjennomføre de tiltakene som er nødvendig, bør det i tillegg opprettes en gunstig låneordning til energitiltak i regi av Husbanken, slik at husstander med lav inntekt kan få tilgang på lån til å finansiere de resterende delene av investeringen.

I tillegg mener forlagsstillerne flere lavterskel enkelttiltak bør kvalifisere for støtte. I juli 2021 ble flere støtteordninger for strømsparing redusert eller fjernet. Og i dag støtter ikke Enova enkelttiltak som etterisolering, luft-til-luft-varmepumper, lavenergivinduer, rentbrennende ovner eller energieffektiv belysning. Støtten må utvides, kunne utbetales forskuddsvis, og det må bli enklere for folk å gjennomføre større tiltak i bygningskroppen etappevis etter hvert som økonomien tillater det.

I 2009 la Sintef fram en rapport som viste at det ville koste to til tre mrd. kroner per år i statlig støtte for å gjennomføre energieffektiviseringstiltak for nybygg, rehabilitering og energitiltak i eksisterende bygg (forutsatt 30–40 prosent dekning av merkostnadene). Med dette nivået kunne man spare 12 TWh. Omregnet til dagens kroneverdi blir det 2,5 til 3,8 mrd. kroner i året. Til sammenlikning kostet utbygging av de seks vindkraftanleggene i Midt-Norge i perioden 2016–2020 om lag 11 mrd. kroner. Dette omfatter også anleggene på Fosen, et prosjekt som Høyesterett for øvrig har slått fast at bryter med Grunnlovens bestemmelser om vern av urfolks rettigheter.

En utvidelse og økning i støtten til energisparing vil kreve økte bevilgninger. Men forslagsstillerne mener at mer kraftutbygging i norsk natur, inkludert behovet for flere kraftledninger, vil være et dårlig alternativ til å spare den samme strømmen gjennom energieffektivisering og lokal energiproduksjon.

Forslagsstillerne viser til at Miljøpartiet De Grønne i forbindelse med endringer i statsbudsjettet 2022 (Innst. 119 S (2021–2022)) la fram forslag om et samlet tilskudd til energisparing gjennom Husbanken på 1,4 mrd. kroner for 2022. Dette inkluderte overføring av dagens finansiering over nettpåslaget på nettleien fra Enova til Husbanken. Forslagsstillerne mener at støtteordningene gradvis bør trappes opp de neste årene etter hvert som ordningene blir bedre kjent blant folk og kompetansen i byggenæringen øker. Kostnadene ved å innføre et slikt nivå på støtteordningene vil være omfattende, men det er også svært kostnadskrevende å bygge ut ny energiproduksjon og nett. Statnett anslår et investeringsbehov på 60–100 mrd. kroner i strømmettet fram mot 2030. Investeringer i energisparetiltak vil i motsetning til ny kraftproduksjon sørge for at man unngår naturinngrep, redusere folks strømregning og gi økt livskvalitet i hus og hjem.

Støtteordninger til leieboliger og husholdninger med lav inntekt

Det er i dag over 110 000 kommunale boliger i Norge. Regjeringen har varslet at de vil gi 100 mill. kroner til energitiltak i kommunale boliger i 2022. Men ordningen er tidsbegrenset og altfor liten sett opp mot behovet. Oslo kommune har alene et etterslep på 3,5 mrd. kroner til vedlikehold av kommunale boliger. Forslagsstillerne mener støtten til energitiltak i kommunale boliger minimum bør dobles og gjelde fram til 2030.

Videre viser forslagsstillerne til at nesten 1 million nordmenn leier bolig. Flere studier peker på at leietakere oftere bor i dårlig isolerte boliger, og at leietakere sjelden gjør større investeringer i energisparing i boligen de leier. Leietakere er sårbare fordi de ikke rår over boligen de bor i. Det norske leiemarkedet er preget av få profesjonelle utleiere og korte kontrakter. Og ettersom

strømutgifter gjerne dekkes av leietaker, har verken utleiere eller leietakere insentiv til å iverksette kostbare energitiltak. Enova-tilskudd til energisparende tiltak bidrar heller ikke med insentiver, til tross for at energisparing vil ha særlig god effekt for dem med dårlig råd som bor i trekkfulle og energikrevende leieboliger. Forslagsstillerne mener derfor det må opprettes en egen støtte- og låneordning som særlig rettes mot private utleieboliger.

Potensialet for energiproduksjon fra sol er stort

Ifølge Nelfo har kun 2 prosent av boligene i Norge i dag solceller på taket. Forslagsstillerne viser til at dersom alle bygg i Norge fikk solceller, kunne de dekket det årlige strømbehovet til nesten 1,4 mill. husstander og produsert opptil 26 TWh i året. Solstrømpotensialet fra anlegg på taket av boligblokker kan alene gi mellom 0,9 og 1,3 TWh, ifølge beregninger fra Norske Boligbyggelags Landsforbund (NBBL) – tilsvarende energibehovet til minst en halv million elbiler. I tillegg vil økt bruk av solfangere til direkte oppvarming av hus og tappevann redusere strømbehovet. Olje- og energidepartementet (2016) oppgir at hele 78 prosent av energibruken i husholdningene går til oppvarming og varmtvann.

Forslagsstillerne mener Norge bør ha ambisiøse mål om bygge ut solstrøm tilsvarende 5 GW på norske bygg innen 2030, og at dette bør sikres gjennom skjerpede krav til nybygg, samt økt støtte til utbygging på takflater og fasader på eksisterende bygg, inkludert «off-grid»-anlegg som ikke er tilkoblet strømmettet.

NBBL anslo i 2018 at det kan spares opp mot 1,5 TWh i eksisterende boligblokker fram mot 2030, forutsatt at halvparten installerer solceller på tak. Men dagens virkemidler klarer ikke utløse energisparepotensialet i eksisterende borettslag og sameier. Tiltakene er dyre, det er mangel på rådgivning fra det offentlige, og det er for krevende å gjennomføre energitiltak som monner.

I tillegg er støtteordningene lite tilpasset organisering og boform i borettslag og sameier. Forslagsstillerne mener at for å sikre at energieffektivisering gjøres tilgjengelig for alle deler av befolkningen, må det opprettes en offensiv pakkeløsning med oppsøkende rådgivning og informasjon, tilskudd og gunstige låneordninger for borettslag og sameier som omfatter både energieffektivisering og energiproduksjon. I lokalt energisystem vil fornybar kraftproduksjon skje desentralt, altså nært eller hos forbruker.

Regelverket hindrer lokal energiproduksjon

Forslagsstillerne viser til at lokale, fornybare energikilder representerer en viktig ressurs i det grønne skiftet. Gjennom for eksempel mer samhandling mellom bygg, «off-grid»-løsninger og lokale batteri-/energianlegg vil man kunne avlaste nettet, dempe behovet for

nettutbygging og samtidig produsere fornybar energi. Bruk av lokale energikilder fører til endret bruk av strømmettet, og gir insentiv til lokal omsetning av energi gjennom utvikling av energismarte byer og lokale energisamfunn.

Forslagsstillerne viser til at det er behov for en gjennomgang av regelverket for å sikre tydeligere og bedre rammevilkår for å utnytte og dele lokale energiressurser i lokale systemer. I forbindelse med fremleggelse av energimeldingen Meld. St. 36 (2020–2021) rettet Trondheim fylkeskommune, Trondheim kommune, NTNU, Næringsalliansen og Næringsforeningen i Trondheimsregionen en felles henvendelse til Stortinget hvor de blant annet pekte på at dagens regelverk gjør det vanskelig å gjennomføre pilotprosjekter innen fleksibilitet, lokal produksjon og lagring. Videre at pilotprosjekter er avhengige av dispensasjoner som er svært tidkrevende og hemmer gjennomføringen.

Forslagsstillerne mener at regjeringen må legge til rette for å utnytte mulighetene som ligger i lokal energi-produksjon, lokal energilagring og omsetning av energi mellom bygg og ta grep for å fjerne de regulatoriske barrierene som hindrer denne utviklingen.

Håndverkere er en viktig nøkkel til energisparing

Forslagsstillerne viser til at i en rapport fra NBBL (2018) ble mangel på kompetente håndverkere trukket fram som en av barrierene som i dag hindrer gjennomføring av energiltak. Også Zero har tatt til orde for at håndverkere bør brukes mer aktivt som rådgivere for energisparing. Dersom husholdningene møter en byggenæring med kunnskap om energisparing når de skal pusse opp, kan dette øke sjansen for at det gjennomføres energiltak.

Det er i dag over 260 000 mennesker ansatt i byggenæringen, ifølge Byggenæringens Landsforening. I en rapport fra Sintef (2009) pekes det på at en betydelig andel av disse må ha en kraftig kompetanseheving for at man skal kunne realisere målene om energisparing.

Forslagsstillerne mener at det bør opprettes en tiltakspakke rettet mot byggenæringen for å øke kompetansen om energisparing. Finansiering bør skje gjennom et spleiselag mellom byggenæringen og staten. Dette vil bidra til at håndverkere får en større rolle i å synliggjøre mulighetene for energisparing når folk skal pusse opp boligen sin, samtidig som håndverkerne får mer erfaring med energirådgivning og utføring av energiltak.

Potensialet for energisparing er størst for yrkesbygg

Forslagsstillerne viser til at det største potensialet for energieffektivisering finner man i yrkesbygg, som består av offentlige bygg og næringsbygg. Det er anslått et lønnsomt potensial på hele 9 TWh i dette markedet.

Det jobbes med å ferdigstille en ny TEK (teknisk forskrift – Forskrift om krav til byggverk og produkter til byggverk). Det er viktig at nye TEK utformes for å sikre energieffektive nybygg, og at det også er et klart mål om å hente ut energieffektiviseringspotensialet i eksisterende bygningsmasse. Ny TEK bør derfor stille tydeligere energikrav ved rehabilitering for å utløse det store energisparepotensialet i eksisterende bygningsmasse. Forslagsstillerne vil videre understreke at det er viktig at det legges til grunn at energikravene til nybygg skjerpes til nesten nullenerginivå, slik det er definert i EUs bygningsenergidirektiv.

Forslagsstillerne viser til at offentlige krav kan være med og drive fram rehabilitering av næringsbygg. Eksempelvis vil krav om energiklasse i nye offentlige leiekontrakter kunne bidra til å presse fram rehabilitering av næringsbygg. Forslagsstillerne fremmer derfor forslag om krav om energiklasse A i alle nye offentlige leiekontrakter.

Forslagsstillerne viser til at det innenfor den store offentlige bygningsmassen er store gevinster å hente ved energieffektivisering, energioppgradering og rehabilitering av denne. Det må derfor også stilles klare krav til rehabilitering av den offentlige bygningsmassen, og midler må settes av i de årlige budsjettene for å sikre gjennomføring av disse tiltakene.

Forslagsstillerne viser til at investeringsbarrierer og manglende kompetanse kan gjøre at relativt enkle og billige energieffektiviseringstiltak ikke realiseres. Forslagsstillerne vil derfor foreslå at Stortinget ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med krav om energirevisjon av alle yrkesbygg med høyt energiforbruk, eller som har energimerke E eller lavere, kombinert med kompetanseheving hos driftspersonell.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen i den varslede planen for redusert energibruk og økt strømproduksjon i bygg legge til grunn et nasjonalt mål om å spare 13 TWh i norske bygg innen 2030 og halvere energiforbruket i bygg innen 2050.
2. Stortinget ber regjeringen utvide og styrke støtten til energisparing og energiproduksjon og dekke inntil halve investeringskostnaden ved slike tiltak i private eneboliger, småhus, borettslag og sameier. Støtten skal utbetales forskuddsvis når det er mulig, og det, skal tilbys gunstige låneordninger til de som trenger det for resten av investeringen.
3. Stortinget ber regjeringen flytte støtteordningene for klima- og energiltak hos husholdninger fra

Enova til Husbanken og etablere en ordning med gratis, oppsøkende energirådgivning til husholdninger i eneboliger, småhus, borettslag og sameier. Ordningen bør etableres som et samarbeid mellom Husbanken og kommunene.

4. Stortinget ber regjeringen utvide støtteordningene for klima- og energiltak hos husholdninger til å omfatte flere typer energiltak, inkludert kjente energiltak med moden teknologi.
5. Stortinget ber regjeringen opprette målrettede ordninger med øremerkede tilskudd til energisparing i private utleieboliger.
6. Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen for energiltak i kommunale boliger og innføre en øremerket støtte- og insentivordning for kommunene fram til 2030.
7. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2023 legge fram en tiltaksplan for hvordan minst halvparten av alle takflater på boligblokker kan dekket med solcelleanlegg, med mål om minst 1 TWh årlig strømproduksjon innen 2030.
8. Stortinget ber regjeringen snarest og innen revidert nasjonalbudsjett for 2022 komme tilbake til Stortinget med forslag til virkemidler for å produsere solstrøm med samlet installert effekt på 5 GW på norske bygg innen 2030. Blant annet må støtten til solceller på eksisterende bygg utvides, og det må gis støtte til solceller på nybygg og bygningsintegreerte solceller.
9. Stortinget ber regjeringen fjerne regulatoriske barrierer som hindrer lokal energiproduksjon, lokal energilagring og omsetning av energi mellom bygg.
10. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet etablere en tiltakspakke for kompetanseheving når det gjelder energisparing i byggenæringen.
11. Stortinget ber regjeringen sikre at energikravene til nybygg skjerpes til nesten nullenerginivå, slik det er definert i EUs bygningsenergidirektiv, i neste byggeteknisk forskrift.
12. Stortinget ber regjeringen sikre at det i ny byggeteknisk forskrift stilles tydeligere energikrav ved rehabilitering for å utløse det store energisparepotensialet i eksisterende bygningsmasse.
13. Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for å hente ut potensialet for energieffektivisering fra yrkesbygg på 9 TWh innen 2030, og sørge for at planen detaljeres med årlige mål og tiltak. Planen skal legges fram i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.
14. Stortinget ber regjeringen innføre krav om energiklasse A i alle nye offentlige leiekontrakter.
15. Stortinget ber regjeringen i planen for redusert energibruk og økt strømproduksjon i bygg som er varslet i forbindelse med statsbudsjettet for 2023, fremme en konkret plan for energieffektivisering, samt energioppgradering og rehabilitering av offentlige yrkesbygg, og fremme forslag om å bevilge midler for gjennomføring av denne planen.
16. Stortinget ber regjeringen innføre krav om energirevisjon av alle yrkesbygg med høyt energiforbruk, eller som har energimerke E eller lavere, kombinert med kompetanseheving hos driftspersonell.

3. mars 2022

Une Bastholm

Rasmus Hansson

Lan Marie Nguyen Berg

